

Un exemple de treball de recerca de batxillerat

Síntesi de:

ETIMOLOGIA DE TERMES D'ECONOMIA I EMPRESA.

Les llengües d'Europa en el lèxic d'economia.

Autora del treball: Helena Balcells i Tort

Premi CIRIT per fomentar l'esperit científic del jovent , 2002

1 Introducció

Si examinem els fets i assumptes que han anat formant i configurant la història de la humanitat, i en especial la història d'**Europa**, podem assegurar que l'economia hi ha tingut un paper destacat, ja que, des de sempre, el comerç, el negoci i el cultiu del diner han estat un dels assumptes o dedicacions bàsiques de les persones al llarg de la història.

L'economia, i concretament el mercat i el comerç, ha aconseguit impregnar tota la cultura del passat i del present de la nostra civilització. Mentre que els nostres avantpassats intercanviaven mercaderies manufacturades (perfums, teixits...) per primeres matèries (gra, pells...), o, en el segle passat, els comerciants, darrera d'una caixa enregistratora, controlaven la botiga d'ultramarins; l'empresari o comerciant d'avui regenta un comerç virtual de la seva pàgina web amb el mateix afany comercial que els seus avantpassats. En el fons, la història es repeteix però amb instruments diferents. L'economia i el comerç, doncs, han tingut una gran rellevància en la història de la humanitat i com més va més en té i en tindrà.

Ara bé, és molt possible que la majoria de persones desconeguin la història del comerç i de l'empresa. Certament, hi haurà algunes persones interessades en el tema que resoldran aquesta desconexió consultant un manual d'història de l'economia o una enciclopèdia. També és molt possible que, a cap d'aquestes persones, se'ls hagi ocorregut mai informar-se sobre l'origen i la història dels mots d'economia que cada dia utilitzen. I en el cas que haguessin volgut informar-se, no ho hauran pogut fer perquè, entre altres raons, no existeix ara per ara cap llibre sobre l'etimologia dels mots d'economia i empresa. Hi ha certament diccionaris generals amb informació etimològica, però no n'hi ha cap sobre l'etimologia dels mots d'economia i empresa. Si existís un llibre d'aquestes característiques, de ben segur que ens trobaríem amb sorpreses lingüístiques i històriques molt interessants, com ara aquestes:

- El mot *salari* —tan usat en economia—prové del mot llatí *salarium*. El *salarium* era una ració de sal que es donava als soldats romans i, més tard va convertir-se en una suma que se'ls donava per comprar-se'n. Avui és la remuneració corresponent al treball o servei prestat per un empleat d'una empresa.
- El mot *inflació* prové de l'anglès *inflation*, que els anglesos van manllevar del llatí *inflationis* (inflament). El mot inflació es va començar a generalitzar al segle XX, a causa de la crisi monetària posterior a la Primera Guerra Mundial (1914-1918), amb el significat que tots coneixem: elevació general de l'índex de preus que té com a conseqüència una disminució del valor real del diner.
- El mot *franquícia* prové del mot germànic *frank*, nom del poble germànic, dominador de les Gàl·lies i dispensat de pagar tributs, situació estesa a l'antiga Marca Hispànica, d'aquí ve el sentit de *lliure, exempt*. Avui, quan parlem de franquícia en economia, ens referim al conjunt d'empreses diferents lligades per mitjà d'un contracte d'exclusiva, pel qual una d'elles, concedeix a les altres el dret d'explotar una marca o procediment comercial, assegurant-los, a més, l'assistència tècnica i els serveis necessaris per facilitar aquesta explotació, a canvi del pagament d'un determinat cànon. L'origen de la franquícia és als Estats Units, entre les dues guerres mundials. D'aleshores, aquest sistema s'ha estès a sectors molt diversos, com hotels, restaurants, aliments preparats, lloguers de cotxes, serveis de bugaderia, salons de bellesa o galeries d'art.

- El mot *moneda* prové del llatí *moneta*, que era el sobrenom de la deessa Juno, i que després es va aplicar al seu temple, on es va fabricar moneda, i d'aquí va passar a designar la mateixa moneda.

Com veiem, la història dels mots està estretament lligada a la història de les civilitzacions i societats en un lloc i una època determinades. Una història dels mots d'economia i empresa segurament ens donaria una mica de llum per conèixer millor el nostre passat econòmic, en especial l'**europèu**, i també per esbrinar el futur. Avui, una empresa no pot subsistir ja sense el domini de la informàtica, l'Internet, etc., i per això mots com ara *ordinador*, *escàner*, *extranet*, *full de càlcul*, *pàgina web*, *teletraball*, etc. ja formen part del vocabulari de qualsevol empresa moderna i competitiva. I a mesura que avancin les noves tecnologies s'aniran incorporant nous mots en el món econòmic i empresarial per via culta, semiculta o pel manlleu de mots d'altres llengües més comercials internacionalment, com ara l'anglès.

2 Objectius de la recerca

Aquest treball de recerca, *Etimologia de termes d'economia i empresa*, neix de la voluntat d'omplir un buit bibliogràfic sobre l'etimologia dels mots d'economia i empresa.

És un exemple de recerca i de treball interdisciplinari i abraça tres camps: les llengües, l'economia i la informàtica. És un treball que té relació amb força matèries que he cursat al batxillerat: d'una banda, les matèries de llengua (llatí, anglès, francès, català, castellà); de l'altra, les matèries de ciències socials (Economia i organització d'empresa, Economia, Història i Geografia).

Ateses les característiques d'aquest treball, la recerca és bibliogràfica o de compilació, i pretén donar una mica de llum sobre l'origen de mots d'economia i empresa que sovint sentim o utilitzem, tant en l'àmbit familiar, com en el social (el món laboral, els mitjans de comunicació) i l'acadèmic.

La primera aproximació al treball ha estat formular una sèries de preguntes importants com ara:

- la base del vocabulari d'economia i empresa, de quina llengua prové?
- si la base del lèxic català és el llatí, quin pes hi té?
- hi ha termes que provenen d'altres llengües clàssiques, com ara el grec?
- els anglicismes existents en aquest camp, són termes genuïnament anglesos? O provenen de termes anglesos d'origen llatí?
- hi ha termes catalans d'economia i empresa manlevats d'altres llengües veïnes com l'italià, el francès, el castellà o altres?

El treball de recerca pretén donar resposta a aquestes preguntes i, a través de l'estudi del repertori de mots triats, extreure'n unes conclusions científiques, fiables i rigoroses sobre l'etimologia dels termes d'economia i empresa, i especialment sobre el pes que han tingut les **llengües d'Europa** en la formació d'aquest lèxic.

3 Fases de la recerca

Aquest treball s'ha realitzat en distintes fases o etapes.

Primera fase

Per assessorar-me sobre l'originalitat o no del treball i sobre la bibliografia existent sobre el tema, em vaig posar en contacte amb el TERMCAT (Centre de Terminologia Catalana). En una visita concertada el mes de juliol del 2001 amb el Cap de Recerca del TERMCAT, em va informar que no existia actualment cap estudi o recull lèxic sobre l'etimologia dels termes que s'empren en el món de l'economia i empresa, i que aquest centre terminològic no disposava tampoc de cap treball sobre aquest àmbit. En aquesta mateixa visita, se'm va facilitar el llibre *Metodologia del treball terminològic* (1990) perquè em familiaritzés amb les fases del treball, l'elaboració de fitxes terminològiques, l'edició del treball, etc.

Segona fase

Un cop elaborat el model de fitxa terminològica, calia decidir els mots objecte d'estudi. Els mots havien de ser força habituals en el món de l'economia i l'empresa i es van triar a partir de la lectura de les seccions d'economia de la premsa i de llibres i diccionaris d'economia i empresa, especialment diccionaris.

Tercera fase

Aquesta tercera fase comprèn dues parts: la primera, és la consulta de la premsa escrita, llibres i diccionaris d'economia i d'etimologia (vegeu l'apartat Comentari bibliogràfic) a fi d'anar emplenant els diferents apartats de les fitxes; i la segona, és l'anàlisi de les dades obtingudes i l'elaboració de conclusions.

4 El contingut de les fitxes etimològiques

Cada fitxa conté la informació següent:

terme,
categoria gramatical,
ètim,
comentari etimològic,
definició,
derivat,
derivat sintagmàtic,
sinònim.

Davant la gran quantitat de mots que s'havien de gestionar, es va decidir per estudiar només *noms substantius*, per bé que també s'ha acceptat algun adjectiu o verb que es consideraven interessants.

En total s'han recollit 276 *substantius*, però si tenim en compte tots els mots entrats en les fitxes etimològiques (és a dir, termes, derivats i derivats sintagmàtics), aquesta recerca ha compilat, si més no, 1.200 termes.

Quan el mot prové del llatí, l'ètim que s'esmenta correspon a la forma concreta de què provenen els mots catalans i romànics en general, és a dir, de l'acusatiu llatí sense la -m final, que va deixar de pronunciar-se ben aviat ja en el llatí vulgar.

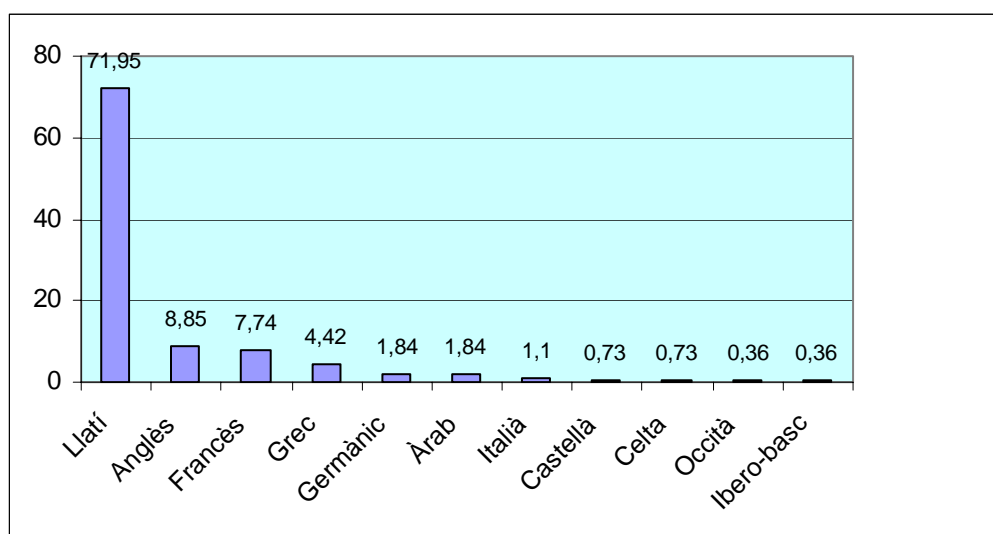
Per bé que la part més substancial de les fitxes és la relativa a l'ètim, el comentari etimològic i la definició de cada mot, també s'ha considerat rellevant incloure-hi els derivats i els sinònims, quan els mots en tenien. Atès que en l'àmbit d'economia i empresa s'utilitzen força derivats sintagmàtics, també s'hi han inclòs.

5 Anàlisi etimològica dels mots

5.1 La formació del lèxic d'economia i empresa

Amb la lectura de les 276 *Fitxes etimològiques* es pot comprovar la important petja llatina en l'àmbit d'economia i empresa. El lèxic d'economia i empresa està format bàsicament per mots d'origen llatí; el pes (en %) de les llengües en el lèxic d'economia és el següent:

Llatí.....	71,95
Anglès.....	8,85
Francès.....	7,74
Grec.....	4,42
Germànic.....	1,84
Àrab.....	1,84
Italià.....	1,10
Castellà.....	0,73
Celta.....	0,73
Occità.....	0,36
Iberobasc.....	0,36

Com veiem, l'aportació de les **llengües d'Europa** en el lèxic d'economia i empresa és fonamental.

Tot seguit s'analitza l'aportació de cada una de les llengües anteriorment esmentades i es fan consideracions històriques i lingüístiques en aquells casos que és pertinent.

5.2 El llatí i el grec en el vocabulari d'economia i empresa

Llatí

En llegir les fitxes etimològiques, veiem clarament que la majoria de termes d'economia i empresa provenen del llatí: dels 276 mots recopilats, 195 són de base llatina.

La raó és ben òbvia: la llengua catalana, com les altres llengües romàniques (galaicoportuguès, castellà, occità, francès, retoromànic, sard, italià i romanès), prové del **llatí**, concretament del llatí parlat i portat a les terres catalanes pels soldats i mercaders romans. Aquest llatí s'ha anomenat vulgar o popular, en contraposició al llatí culte i literari. El **llatí vulgar** és, doncs, l'element bàsic en la formació del vocabulari elemental del català i de les llengües romàniques.

Al costat d'aquest lèxic bàsic provinent del llatí vulgar, una quantitat important de mots han estat manllevats des de sempre al llatí culte —del món de l'Església, dels juristes, dels filòsofs i científics de l'edat mitjana— a mesura que es feia necessari d'expressar conceptes més abstractes o savis. Aquests nous mots cultes coexistien amb els mots primitius de la mateixa

etimologia. Podem afirmar, doncs, que el lèxic d'economia s'ha anat formant a partir bàsicament de mots populars, però també de mots cultes o clàssics.

En les fitxes que hem elaborat podem comprovar que alguns provenen del llatí vulgar, del llatí tardà o són cultismes o bé semicultismes que van entrar directament a la llengua catalana. Vegem-ne alguns exemples:

Del llatí vulgar:

- *Assentament*: prové d'*assentar* i aquest del llatí vulgar hispànic (*ad*)*sedentare*, que significa instal·lar-se, establir-se.
- *Atur*: prové d'*aturar* (segle XII) i aquest del llatí vulgar *atturare*, probable alteració del llatí clàssic *obturare*, que tenia el sentit de tapar, tancar, barrar el pas, detenir.
- *Brut-a*: prové del llatí vulgar *bruttus-a-um*, forma intensiva del llatí clàssic *brutus*.
- *Càrrec*: prové de *carregar* i aquest del llatí vulgar *carricare*.

Del llatí tardà:

- *Cooperativa*: prové del llatí tardà *cooperativu*.
- *Especulació*: prové del llatí tardà *speculatione*, que volia dir contemplació, espionatge.
- *Sou*: prové del llatí tardà *solidus* (moneda d'or).

Cultismes:

- *Incentiu*: prové del llatí clàssic *incentivu* (que dóna el to).
- *Sector*: prové del llatí culte *sector-ris* (el qui talla), incorporat probablement al segle XIX.

Semicultismes:

- *Servei*: prové del mot llatí *servitium*, que es va incorporar per via semiculta probablement al segle XIV.

Grec

Cap al segle VII a. C, la civilització grega es va posar en contacte per mar amb la nostra terra. Els grecs s'establiren a Empúries. La relació dels grecs amb els pobles indígenes fou més aviat comercial. Els grecs també són els introductors de la moneda a les terres catalanes continentals, mentre que a Eivissa la van introduir els cartaginesos.

En el català, però, el substrat grec és pràcticament inexistent, només el trobem en la toponímia (Roses, Empúries). Ara bé, el català posseeix un nombre considerable d'hel·lenismes: uns provinents directament del grec, uns altres arribats a través del llatí, uns altres introduïts durant l'Edat mitjana i finalment alguns incorporats directament per via culta.

En total, hi ha més de dotze mots d'origen grec en el vocabulari d'economia i empresa estudiat. Vegem-ne alguns exemples:

Hel·lenismes:

- *Autarquia*: del mot grec *autárkeia* (autosuficiència, moderació), compost de *autós* (un mateix) i *árkios* (suficient) o bé *arkhé* (autoritat, comandament). Amb aquest mot avui ens referim a la situació econòmica en què es troba un país que produeix la major part dels béns i dels serveis internament sense beneficiar-se dels avantatges del lliure comerç.
- *Autònom*: prové del grec *autónomo* (que es governa a si mateix), compost d'*auto* (mateix) i de *nomo* (lleis, costum). D'aquí ve el significat actual d'autònom: treballador que exerceix una activitat professional pel seu propi compte i sota la seva responsabilitat.
- *Oligopoli*: del grec *olígos polys*, format per *oligo* (poc, petit) i *poli* (molts). En economia, amb aquest mot ens referim a la situació de mercat en què hi ha pocs oferents i molts demandants.

Hel·lenismes a través del llatí:

- *Economia*: del llatí *oeconomia*, i aquest del grec *oikonomía* (administració domèstica), derivat d'*oikonómos* (administrador, intendent), compost de *oikos* (casa) i *némo* (administrar, distribuir).
- *Monopoli*: del llatí *monopolium*, i aquest del grec *monopólion*, compost de *mónos* (un sol) i *poleo* (vendre). En economia ens referim a la situació de mercat en què l'oferta es concentra en un sol oferent i la demanda està més o menys atomitzada.

Hel·lenismes incorporats a l'Edat mitjana:

- *Sistema*: prové del llatí tardà *systema-atis*, i aquest del grec *systema-atos* (conjunt), derivat de *synistemi* (reunir). En economia, és el conjunt coherent de disposicions econòmiques, administratives i tècniques coordinades per tal d'obtenir un objectiu definit.

Hel·lenismes per via culta:

- *Analista*: la data més antiga coneguda és l'any 1868. Prové d'*anàlisi* (1803) i aquest del mot grec *análysis*. L'analista és l'economista especialitzat en la investigació del funcionament de les empreses, els mercats de valors, etc., per deduir-ne conclusions sobre la seva evolució futura.
- *Simposi*: la data més antiga coneguda d'aquest mot és l'any 1945. Manllevat del llatí *symposium*, i aquest del grec *sympósion* (banquet), derivat de *pino* (beure), amb *syn* (juntament). En economia, aquest mot es refereix a la reunió de professionals, d'investigadors i d'altres experts d'una mateixa àrea per discutir i estudiar qüestions relacionades amb la seva activitat.

5.3 Substrat, superestrat i adstrat en el lèxic d'economia

Per bé que el llatí és l'element bàsic en la formació del català i de les altres llengües romàniques, tota llengua és el resultat d'un conjunt d'influències diverses al llarg de la seva història que, en terminologia lingüística, reben el nom de:

- **Substrat**. Són els elements lingüístics preromans que van influir en el llatí i que s'han conservat en català.
- **Superestrat**. Són elements lingüístics posteriors a la romanització —provinents del germànic i de l'àrab— incorporats a la llengua catalana.
- **Adstrat**. És la influència entre dues llengües o més per motius de contacte fronterer (català-castellà; català-occità; català-francès) o per influència cultural i lingüística d'una llengua sobre una altra (per exemple, l'anglès sobre les altres llengües).

En estudiar l'etimologia dels termes d'economia i empresa s'ha pogut comprovar que el vocabulari d'aquest àmbit s'ha anat formant, tot partint del llatí, amb les aportacions d'altres llengües, ja sigui per substrat, superestrat o adstrat. Vegem tot seguit aquestes influències.

5.3.1 Elements de substrat

Celta

El món pre-romà dels Països Catalans comprèn el període que va des del primer mil·lenni abans de Crist fins a l'arribada dels romans a Empúries l'any 218 a. C. A l'entorn de l'any 900 s'estableixen a les nostres terres onades diverses de pobles indoeuropeus que parlaven llengües diferents. D'entre aquestes llengües sobresurt la llengua celta. El substrat celta al Principat va ser poc important.

En el lèxic d'economia, tan sols s'han trobat dos mots d'origen celta: canvi i bescanvi

- *Bescanvi*: aquest mot prové de *canviar*, que alhora prové del llatí tardà *cambiare* (amb el sentit de baratar, descanviar). Tot i imposar la seva llengua, sembla que els romans van incorporar aquest mot celta al seu vocabulari i el va utilitzar força temps. El mot *canviar* està documentat ja al segle XIII. Al segle XIV ja es va començar a utilitzar *bescanviar* (donar i rebre reciprocament) que és un compost llatí format per *bis* i *cambiare* (canviar

dues vegades). En economia vol dir l'intercanvi de béns i serveis en el qual no intervé el diner.

Iberobasc

Entre els segles VI i V fins l'arribada dels romans, es va desenvolupar en la zona oriental de la península ibèrica una altra civilització amb característiques pròpies: els ibers, la llengua dels quals va conviure, a la Península, amb una altra llengua no indoeuropea, el basc arcaic, estesa bàsicament pels Pirineus nord-occidentals. Tot i que sabem que aquests dos pobles eren distints, els lingüistes tracten el substrat basc i ibèric en un mateix apartat (iberobasc), a causa de la dificultat a l'hora d'identificar els elements que pertanyen a l'una o a l'altra llengua.

En el lèxic d'economia, s'ha trobat un mot d'origen ibero-basc:

- *Estalvi*: està documentat en el segle XIV en l'obra d'Eiximenis i prové d'*estalviar* (segle XII), mot comú amb l'occità antic *estalbiar*, avui molt estès fins bastant al nord, d'origen incert, possiblement d'un llatí vulgar tardà *estalbeare*, format sobre el basc o iberobasc antic i dialectal *estalbe* (protecció, lloc protegit), derivat de *estal-i* (cobrir, protegir) amb el sufix *-be* (a sota, davall).

5.3.2 Elements de superestrat

Arabismes

En general, els elements àrabs en el català són importants, encara que no tan abundants com en el castellà i el portuguès. Les Illes Balears i el País Valencià presenten major quantitat d'arabismes que la Catalunya Vella ja que foren les terres més dominades pels àrabs.

Els arabismes abunden en diversos camps semàntics del català (la construcció, les plantes i fruites, estris domèstics, vents, productes químics...) i en topònims i antropònims.

Pel que fa al món comercial i econòmic, són diversos els mots catalans d'origen àrab: *magatzem*, *albarà*, *duana*, *tanda*, *tarifa*, i antigues monedes com *quirat* i unitats de pes com *arrova*, *quintar*.

Fixem-nos, ara, en els dos primers mots d'origen àrab citats: *magatzem* i *albarà*. Com hom sap, una característica dels arabismes catalans és l'absència, en gran part dels mots, de l'article *-al*, que el castellà i el portuguès solen dur aglutinat:

Català: *quitrà*, *carxofa*, *cotó*, *barnús*...

Castellà *alquitrán*, *alcachofa*, *algodón*, *albornoz*...

Doncs bé, en el lèxic d'economia, tenim un mot que va perdre l'article àrab *-al* (*magatzem*) i un altre mot que el va mantenir (*albarà*).

La majoria de mots catalans d'origen àrab procedeixen de l'àrab hispànic: *aranzel*, *magatzem*, *tarifa*, *albarà*.

Pel que fa al mot *duana*, cal dir que prové de l'àrab *diwan* (registre, oficina), i que aquest prové del persa *diwan* (tribunal, oficina).

Germanismes

En general, el contingent de mots catalans d'origen germànic és notable i abasta molts camps semàntics (militar, vida domèstica, vestuari, colors, parts del cos...). En l'àmbit econòmic, podem destacar *banc*, *franquícia*, *guany*, mots que comentem tot seguit en referir-nos a les vies de penetració dels germanismes al català.

Els germanismes van entrar al català per vies distintes:

- Abans de les invasions germàniques, produïdes a través del llatí vulgar. Procedeixen dels dos-cents anys que els soldats, funcionaris i comerciants romans havien passat en contacte fronterer amb els veïns germànics. Per exemple: el mot *banc* (germànic *bank*), es va introduir per mitjà del llatí vulgar occidental. En català, ja trobem aquest mot en documents del segle XIV.
- Per mitjà de les invasions germàniques (d'una banda els visigots, de l'altra els francs). Bàsicament van ser introduïts pels francs; podem esmentar-ne dos: *franquícia* (del germànic *frank*) i *guany* (del germànic *waida*).
- Després de la dominació germànica, fetes a través de les relacions entre el català i altres llengües, influïdes pel lèxic germànic. El cas més evident són els germanismes que han entrat al català a través del francès. Per exemple:

Desgravació: prové de *gravar* (data més antiga coneguda: 1568), i aquest del francès *graver* i aquest, segons els filòlegs, probablement del fràncic *graban*.

Flotació: prové del francès *flotter* (surar), de la mateixa arrel germànica de *flotte* (flota) però més aviat del fràncic que de l'escandinau.

Garantia: prové del francès *garant*, probablement del fràncic *werend*.

Lot: prové del francès *lot*, i aquest del fràncic *lot*.

5.3.3 Elements d'adstrat

Gal·licismes

El gal·licisme és el mot o expressió d'origen francès que han passat a la llengua i cultura catalana. Hi ha dos grans moments d'entrada de gal·licismes al català: a l'edat mitjana i als segles XIX i XX. Pel que fa al lèxic d'economia, però, hem d'establir tres moments històrics d'introducció de gal·licismes:

- Durant l'Edat mitjana: *elit*, *finances*.
- Dels segles XVI al XVIII: *bitllet*, *comptabilitat*, *saló*.
- En els segles XIX i XX: *aval*, *comitè*, *cotització*, *cupó*, *estadística*, *flotació*, *garantia*, *impost*, *lot*, *prima*, *sondeig*.

Italianismes

L'italià ha fet sentir la seva influència damunt del català —com en general en la resta de llengües de cultura— en alguns camps específics, sobretot la música i l'espectacle: *tercet*, *soprano*, *batuta*, *violí*, *pallasso*, *piano*, *partitura*...

Pel que fa al camp de l'economia i l'empresa, podem esmentar els següents: *bancarrota* (de *banca rotta*); *desfalc* (de l'italià *defalcare*, de longobard *falkan*, de l'antic alt alemany *falgan* —rebaixar—); *saldo* (de *saldo*, postverbal de *saldare* —saldar, liquidar—).

Castellanismes

Per raons de veïnatge com de supremacia cultural, el castellà ha exercit una notable i forta influència damunt del català. En el passat, el transvasament de mot era en ambdues direccions: del català al castellà (*capicúa*, *coliflor*...) i del castellà al català (*amo*, *borratxo*...). Aquesta situació es va canviar els XVI-XVII i d'aleshores ençà ha augmentat considerablement el nombre de castellanismes en el català, fins al punt que alguns han estat admesos pel mateix diccionari (*alabar*, *buscar*, *burro*...). D'altres es troben molt arrelats, tot i que no apareixen en el diccionari (*gasto*, *quarto*, *enxufar*...).

En el camp d'economia i empresa, els mots d'origen castellà no són gaire nombrosos i tan sols n'esmentem dos: *amo* i *plantilla*.

L'etimologia del mot *amo* és força interessant. Segons Joan Coromines, aquest mot va ser extret de l'antic i dialectal *ama* (dida i mestressa), que prové de l'hispano-llatí *amma* (dida), mot infantil, de creació expressiva; *ama* i *amo* semblen ser mots presos del mossàrab i aragonès, on tenien ús tan general com en castellà; *amo* s'ha generalitzat després en la llengua partint de l'ús valencià i nàutic, perquè tenia sobre el català antic *senyor* i *mestre*, l'avantatge d'evitar els usos ambigus d'aquests mots, de ser una expressió més respectuosa que el segon i més popular que tots dos, i molt viva entre la gent de servei i els mariners.

Occitanismes

El català i l'occità han seguit un procés de romanització molt similar i per això hi ha moltes afinitats entre ambdues llengües. A més, fins al segle XIII i encara més enllà, hi ha haver una estreta i ininterrompuda vinculació política entre els territoris catalans i occitans. Aquest fet va quedar reflectit en les influències lingüístiques mútues.

En relació amb el lèxic d'economia, el català ha manllevat de l'occità el mot *tancar* (deturar), que ha donat el derivat *tancament*.

5.4 Els anglicismes i la seva influència en el lèxic d'economia

L'anglès és la llengua que avui més influeix en gairebé totes les llengües del món a causa de la preponderància econòmica de països anglòfons, com els EUA. El català també ha rebut aquesta influència, prenent mots sense adaptar (*boomerang*), adaptant-los mínimament (*bistec*) o dotant els mots catalans de nous significats que no posseïen (*agenda* —ordre del dia—, *firma* —casa comercial—, *llançament* —promoció comercial—, *depressió* —en sentit mèdic o econòmic—, etc. En molts camps, doncs, hi ha hagut un domini abassegador de l'anglès.

En el camp de l'economia, els anglicismes van entrar al català per influència directa o a través de mots anglesos que van manllevar el mot al llatí o a altres llengües no romàniques. Vegem-ne alguns exemples:

- *Anglicismes per influència directa:*

- *Líder*: prové de *leader*, derivat de *to lead* (conduir). Significat actual: persona o grup de persones que influeix en el comportament dels membres d'un grup.
- *Locaut*: prové de *lockout*, verb *to lock out* (tancar la porta a algú). Significat actual: tancament temporal d'una empresa o un grup d'empreses dut a terme per la direcció en una situació de conflicte laboral amb els treballadors.
- *Trust*: de l'anglès nord-americà *trust* (company). Significat actual: Agrupament d'empreses integrades verticalment que comporta un poder de monopoli.
- *Xec*: prové de *cheque* (anglès nord-americà *check*), de *to check* (examinar, comprovar). Significat actual: document pel qual el titular d'un compte corrent bancari dóna una ordre de pagament al banc o a la caixa d'estalvis.

- *Anglicismes d'origen romànic (llatí):*

- *Brífig*: prové de *brief*, i aquest del llatí *breve*. Significat actual: document que recull informació sobre el mercat, el producte, el consumidor, la competència, etc., i que es presenta a l'agència de seguretat perquè l'utilitzi com a guia d'instruccions per elaborar l'estratègia publicitària.
- *Clearing*: prové de *clear*, i aquest del francès *cler*, i aquest del llatí *clarus*. Significat actual: compensació dels crèdits i els debits en el comerç internacional entre dos o més països que no posseeixen moneda convertible.
- *Deflació*: prové de *deflation*, derivat del llatí *deflare* (desinflar). Significat actual: disminució del nivell de l'índex de preus.

- *Inflació*: de l'anglès *inflation*, que prové del llatí *inflatio-onis* (inflament). Significat actual: Elevació general de l'índex de preus que té com a conseqüència una disminució del valor real del diner.
 - *Lísing*: de *leasing*, i aquest de *lease* (contracte d'arrendament), de l'antic francès (*lais*, *leis*), i aquest del llatí *laxus* (deixar solt). Significat actual: combinació de l'arrendament amb la compravenda de béns mitjançant la qual s'arrenda un bé i un cop finalitzat el termini, l'arrendatari pot optar entre prorrogar el contracte, proveir-se d'un nou bé o adquirir-lo a un preu equivalent al valor residual.
 - *Màrqueting*: de *marketing* (compra i venda al mercat), de *market*, de l'antic *gearmarkett* —saxó *iamarket*— (mercat de l'any), del llatí *mercatus*, participi de *mercari* (comprar). Significat actual: conjunt de tècniques de gestió l'objectiu del qual és oferir productes i determinar-ne la distribució, el preu i la comunicació més adequats, a fi de promoure'n l'intercanvi entre l'empresa i els individus de manera satisfactòria per a ambdues parts.
 - *Ràtio*: de l'anglès *ratio*, que prové del llatí *ratio* (càlcul, compte, avaluació). Significat actual: Quocient entre magnituds que tenen una certa relació i que, per aquest motiu, són comparades, ja siguin d'un o de diversos exercicis econòmics.
 - *Renting*: de *renting*, de l'anglès medieval *rente*, i aquest del francès antic, el qual prové del llatí vulgar *rendita*. Significat actual: contracte de lloguer de vehicles o béns d'equipament a mitjà termini que inclou a les quotes els costos de manteniment, assegurança i reparació, i sense opció de compra final del bé arrendat.
- *Anglicismes d'origen no romànic*:
- *Càrtel*: (anglès *kartell*, pres de l'alemany *kartell*, i aquest pres de l'italià *cartello* (etiqueta, *tarjeta*), derivat del llatí *charta* (paper). Significat actual: acord entre agents econòmics dels mateix sector, jurídicament independents, per limitar la competència entre les empreses regulant els preus i la producció.
 - *Dúmping*: de l'anglès *dumping* (abocador) i aquest probablement del baix germànic o holandès. En economia, significa la venda de productes al mercat a preus més baixos que els de cost, per fer front als competidors estrangers o per donar sortida a l'excés d'existències.
 - *Eslògan*: de l'anglès *slogan*, i aquest del gaèlic escocès *sluagh* (tropa) i ghairm (crit de guerra); en el sentit actual el mot és de procedència americana. Significat: frase generalment breu i fàcil de recordar que resumeix un missatge publicitari.
 - *Lobby*: de l'anglès *lobby* (grup de pressió), i aquest del llatí medieval *lobia* (coberta), i aquest de l'antic alt germànic *lanbia*. En economia, grup de persones influents que intenta activament persuadir els poders públics perquè es legisli o s'emprenghi una acció determinada en benefici dels seus interessos o sense lesionar-los.
 - *Rànquing*: de l'anglès *ranking*, i aquest de *rank*, de l'antic francès *ranc*, *renc*, *rang* (fila, línia), i aquest del germànic *kring* (cercle, rotlló de gent. En Economia, vol dir classificació segons una gradació per nivells d'aquells aspectes de les activitats d'una empresa que són més cotitzants o que més han reeixit.
 - *Royalti*: de l'anglès *royalty*, manllevat del francès antic *roialté*, modern *royauté* (reialesa) en el sentit de (dret reial). Significat actual en economia: preu que s'ha de pagar per l'ús d'una propietat industrial, una patent, una marca, etc., al seu propietari.
 - *Target*: de l'anglès mitjà, i aquest del francès mitjà *targete*, variant de *targete* (petit escut). Significat en economia: sistema automitzat transeuropeu de transferències urgents per a la liquidació bruta en temps real.
- *Anglicismes compostos*:
- Anglès + anglès: *freelance*: compost de *free* (lliure) i *lance* (llança). Es refereix al professional que presta servei a un tercer sense mantenir-hi una relació laboral de dependència.
 - Grec + anglès: *teletreball*: compost de *tele*, forma prefixada de l'adverbi grec *tele* (lluny) i *work*, de l'anglès mitjà *worke*. Significat actual: modalitat de treball basat en l'organització descentralitzada de tasques, que permet treballar físicament fora de l'oficina mitjançant l'ús de la telecomunicació i la tecnologia de la informació i la comunicació.

- Llatí + grec: *monopsoni*: compost de *mono*, prefix llatí (un) i *opsoni*, del grec *opsonion*. En economia és la situació teòrica de mercat en què hi ha nombrosos oferents i un únic demandant.

6 La creació i incorporació d'alguns termes d'economia i empresa al llarg dels segles

Ha estat impossible classificar tots els mots de la recerca per segles, ja que molts no han estat datats pels lexicòlegs. No obstant això, l'estudi dels mots ja ens donen una visió prou clara de la creació i incorporació del vocabulari d'economia i empresa en la vida social i del treball al llarg dels segles.

D'acord amb les dates més antigues conegudes, els mots que s'han documentat els podem agrupar en tres etapes històriques:

Edat mitjana: del segle XI al segle XV.
 Edat moderna: del segle XVI al segle XVIII.
 Edat contemporània: del segle XIX al segle XX.

Dins d'aquestes etapes històriques, els mots s'han anat incorporant en els segles que detalllem a continuació (esmentem la llengua a què pertanyen els mots).

Edat mitjana:

Segle XI: llatí
 Segle XII: llatí, àrab, germànic, occità
 Segle XIII: llatí, celta, àrab
 Segle XIV: llatí, ibero-basc, àrab, castellà, celta, francès, germànic, grec
 Segle XV: llatí

Edat moderna:

Segle XVI: llatí, francès, grec
 Segle XVII: llatí, francès, grec

Edat contemporània:

Segle XIX: llatí, francès, grec, italià
 Segle XX: llatí, grec, francès, anglès

Com es pot comprovar, la incorporació de mots provinents del llatí ha estat constant al llarg de les tres etapes històriques i en cada un dels segles. Els segles en què la incorporació de mots llatins ha estat més àmplia són els segles XIII, XIV i XV.

Aquesta aportació llatina va disminuir als segles XVI i XVII, i va ser pràcticament inexistent als segles XVIII a causa del fet que el món comercial seguia funcional d'acord amb la tradició. Ara bé, l'aportació llatina va ser un altre cop rellevant a partir de la Revolució Industrial del segle XIX, ja que va haver un canvi molt important amb la creació d'indústries (fins aleshores hi predominava l'activitat agrària) i hi va haver la necessitat de crear noms per anomenar els nous fenòmens o conceptes que apareixien en l'àmbit industrial, empresarial, laboral i econòmic. Aquests mots es van manllevar del llatí i per això troben en el segle XIX un allau considerable de mots provinents d'aquesta llengua.

Els mots de l'àrab i del germànic estan documentats en els segles posteriors a l'arribada d'aquestes dues civilitzacions a la península ibèrica, és a dir, en els segles XII, XIII i XIV.

Els mots d'origen francès es van començar a incorporar a partir del segle XIV, es van anar incrementant en els segles XVI i XVII i, sobretot, en els segles XIX i XX. Destaca el fet que no hi hagi cap mot francès incorporat al segle XVIII, però cal remarcar que ja s'utilitzaven a França durant el segle XVIII alguns mots que es van incorporar en el segle XIX.

Els mots d'origen grec comencen a ser documentats en el segle XIV. Així mateix, des del segle XVI fins al segle XX ha estat freqüent trobar-hi mots d'origen grec en el vocabulari d'economia i empresa.

Els mots d'origen italià documentats són de començament del segle XIX.

Per bé que l'entrada de molts mots anglesos va ser a través del llatí, s'ha de destacar que és a partir de l'inici del segle XX quan la seva incorporació es fa més evident, sobretot amb l'ús de l'anglès com a llengua comercial i a causa del seu enorme pes polític i econòmic arreu del món.

7 Els termes, derivats i derivats sintagmàtics d'economia i empresa

Els termes d'economia i empresa que s'han estudiat en aquest treball de recerca són una mostra significativa del vocabulari general d'economia i empresa. Aquest vocabulari ha generat els seus derivats i derivats sintagmàtics. A continuació en recollim una mostra.

7.1 Derivats

En la selecció i estudi d'aquests termes s'ha observat que la majoria dels mots que provenen del llatí han generat derivats al llarg de la història. Així, per exemple:

- *acció: accionariat, accionista*
- *assessor: assessorament, assessorar, assessoria*
- *frau: fraudulent, fraudulència, fraudulentós, fraudulentament*
- *incentiu: incentivar, incentivació*
- *ingrés: ingressar, ingressable*
- *rebaixa: rebaixar, rebaixat*
- *salari: assalariat, assalariar*
- *taxa: taxable, taxació, taxador*

De les altres tres llengües que segueixen el llatí en nombre d'aportacions lèxiques, l'anglès és la llengua de la qual els seus termes han generat menys derivats. Dels mots anglesos estudiats, només han generat derivats:

- *deflació: deflacionista*
- *inflació: inflacionista*
- *líder: lideratge*
- *teletreball: teletreballador/a*

Els termes del francès estudiats, en canvi, han generat força derivats:

- *aval: avalador*
- *comptabilitat: comptable, comptabilitza*
- *contraban: contrabandista*
- *cotització: cotitzar, cotitzable*
- *departament: departamentalització*
- *desgravació: desgravar*
- *elit: elitista, elitisme*
- *estadística: estadístic*
- *fianances: financer, financera, finançament*

El mateix passa amb el grec:

- *anàlisi: analista*
- *autarquia: autàrquic/a*
- *autònom: autonomia, autonòmic/a*
- *economia: econòmic/a, economicisme, economista, economitzador*
- *estratègia: estratègic, estratègicament, estratagema*

- *monopoli: monopolitza*
- *oligopoli: oligopolitzar*
- *palanquejament: palanquejar*
- *prototip: prototipatge*
- *sistema: sistematitzar, sistemàtic/a*
- *tàctica: tàcticament*

7.2 Derivats sintagmàtics

Una de les particularitats d'aquest vocabulari és el seu elevat nombre de derivats sintagmàtics que s'han creat a partir del terme. Els derivats sintagmàtics presenten dues estructures:

1. Terme + adjectiu:

- *atur: atur estructural, atur cíclic, atur clàssic, atur friccional, atur voluntari*
- *benefici: benefici net, benefici brut, benefici fiscal, benefici pur, benefici residual*
- *comerç: comerç exterior, comerç interior, comerç electrònic, comerç integrat, comerç internacional*
- ...

2. Terme + sintagma preposicional (preposició + sintagma nominal):

- *caixa d'estalvis*
- *cost de la vida*
- *crèdit d'interès variable*
- *dipòsit a la vista*
- *flux de caixa*
- *impost sobre la renda de persones físiques*
- *tipus d'interès*
- *màrqueting de gestió pública*
- *oferta de llançament*
- *producció en línia*
- *ràtio de cobertura*
- *repartiment de beneficis*
- *sector de serveis*
- *servei al client*
- *subsidis d'atur*
- *taxa d'inflació*
- *xec en blanc*
- ...

8 Conclusions

L'elaboració de les fitxes i l'anàlisi etimològica dels mots ha servit per comprovar la influència o el pes que han tingut distintes llengües en la formació del lèxic d'economia i empresa. Les llengües parlades a **Europa** han estat fonamentals en la formació del lèxic d'economia i empresa.

S'ha pogut esbrinar que la formació del vocabulari d'economia i empresa és el resultat d'un conjunt d'influències lingüístiques diverses (substrat, superestrat i adstrat) a partir de la llengua mare, és a dir, el llatí.

Després del llatí, les dues llengües que més mots han aportat al lèxic d'economia i empresa són el francès i l'anglès. El francès va tenir una especial influència en els segles XIX i XX. La influència de l'anglès també és molt important, malgrat que no disposem de suficients datacions lèxiques per poder establir els segles en què es van introduir més mots; de fet, molt mots anglesos provenen del llatí.

També s'ha intentat establir el procés de formació o d'incorporació dels mots de les quatre llengües que més han contribuït a formar el cabal lèxic d'economia i empresa (el llatí, el grec, el francès i l'anglès):

Llatí: llatí vulgar, llatí clàssic, llatí tardà, cultismes, semicultismes.

Grec: helenismes directes, a través del llatí, incorporats a l'Edat mitjana, per via culta.

Francès: durant l'Edat mitjana, entre els segles XVI i XVIII, en els segles XIX i XX.

Anglès: anglicismes directes, anglicismes d'origen romànic (llatí), anglicismes d'origen no romànic, anglicismes compostos.

L'estudi dels 276 mots permet també descobrir que aquest vocabulari està format per força derivats de base llatina i derivats sintagmàtics, els quals presenten l'estructura de terme + adjectiu, o terme + derivat sintagmàtic.

Si bé és cert que, ara per ara, no existeix cap treball ni recull lèxic sobre l'etimologia dels mots d'economia i empresa, ni tampoc existeixen estudis sobre quines són les llengües que han format el lèxic d'aquest àmbit, amb aquest treball de recerca s'omple un buit en la bibliografia sobre el vocabulari d'economia i empresa. Ara es disposa d'una primera aproximació o estudi etimològic del vocabulari d'economia i empresa suficientment rigorós com per dir que ja coneixem d'una manera més global l'etimologia dels mots d'aquest àmbit, i, sobretot, la influència que han exercit les distintes llengües que l'han format, molt especialment les **llengües d'Europa**.

9 Comentari bibliogràfic

Diccionaris d'economia

Pel que fa als llibres o diccionaris d'economia i empresa, la bibliografia és llarga, encara que molts dels diccionaris ja estan exhaurits o són obsolets. Per això es va decidir consultar bàsicament les dues obres de referència científica i tècnica més actuals i importants, publicades a l'inici del segle XXI:

- *Diccionari d'economia i empresa* (Dossier Econòmic, amb la col·laboració del TERMCAT Barcelona, maig del 2000).
Hi conté 1.533 entrades i els equivalents en anglès i castellà.
- *Diccionari d'economia i gestió*: (Enciclopèdia Catalana i Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, gener del 2001).
Hi conté 4.609 entrades, 3.753 definicions i els equivalents en castellà, anglès i francès.

Diccionaris d'etimologia

Un cop triats els mots, calia esbrinar els diccionaris etimològics existents en el mercat editorial per fer la consulta etimològica. Els diccionaris etimològics que s'han fet servir són els següents:

- Joan Coromines: *Diccionari etimològic i complementari de la Llengua catalana*, (Curial, 3a edició, Barcelona, 1995).
Es compon de nou volums i és una obra etimològica molt rigorosa amb una gran informació etimològica de cada entrada.
- Jordi Bruguera: *Diccionari etimològic* (Enciclopèdia catalana, Barcelona, 1996).
Hi conté més de 55.000 entrades, incloent-hi les partícules i els elements formatius del lèxic actual, i la datació i l'autoritat més antigues que existeixen de cada paraula.
- Josep Moran i Joan A. Rabella: *Diccionari etimològic manual* (Edicions 62, Barcelona, 1999).
Hi conté les 8.000 paraules més freqüents en l'ús general de la llengua catalana. En els casos que l'origen del mot no és segur —i en els quals acostuma a haver-hi diverses

propostes etimològiques que són més o menys conjunturals—s'assenyala el caràcter hipotètic de la proposta etimològica exposada.

També ha estat de molta ajuda el recent *Gran diccionari de la llengua catalana* (Enciclopèdia catalana, 1998), avalat per l'Institut d'Estudis Catalans, i que conté 83.500 entrades, 20.650 subentrades i 164.500 definicions. La majoria d'entrades d'aquest diccionari porten indicada, entre parèntesis, una breu informació etimològica (data més antiga coneguda, exposició de l'etimologia del mot, amb indicació, quan s'escau, de la llengua d'on procedeix).

D'aquests quatre diccionaris etimològics, el que menys s'ha fet servir ha estat el de Joan Coromines, ja que, tot i ser una gran obra, no conté la majoria dels mots d'economia i empresa més utilitzats avui dia. Tots els altres diccionaris etimològics han estat fonamentals per redactar el comentari etimològic de les fitxes.

Pel que fa a la llengua anglesa, s'han consultat els diccionaris següents:

- *The new shorter oxford. English dictionary* (Clarendon Press. Oxford, 1998)
Es compon de dos volums amb informació sobre el període històric en què es van començar a usar els mots.
- *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language* (Gramercy Books, New York / Avenel, 1994).
Es compon d'un volum amb il·lustracions i informació sobre l'etimologia dels mots.

En relació amb les llengües francesa i italiana, s'han consultat els diccionaris:

- *Nouveau petit Le Robert. Dictionnaire de la langue française* (Dictionnaires Le Robert, Paris, 1995)
Hi conté unes 60.000 entrades amb referències etimològiques.
- Nicola Zingarelli: *Vocabolario della lingua italiana* (Zanichelli, Bologna, 1999)
Hi conté 134.000 entrades i 71.000 referències etimològiques.

Obres de metodologia

TERMCAT, Centre de Terminologia: *Metodologia del treball terminològic*. (Barcelona, 1990).

Suport informàtic

Aquest treball de recerca s'ha pogut fer gràcies a la base de dades que ens ofereix el programari Microsoft Access 97. Sense aquest suport informàtic hauria estat gairebé impossible fer el treball en sis mesos. Aquesta base de dades ha permès elaborar les fitxes, i a partir d'elles classificar els termes per llengües, per segles, per termes i definicions, derivats, etc.

10 Mostra de dinou fitxes etimològiques

LLATÍ

Terme atur

CG m

Ètim atturare

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: segle XV. Prové d'aturar i aquest del llatí vulgar "atturare", probable alteració del verb llatí clàssic "obturare" (tapar, tancar, d'on barrar el pas, detenir).

Definició Inactivitat forçosa d'una persona en edat laboral, deguda a la manca de feina.

Derivat aturat-ada

Derivat sintagmàtic atur estructural, atur cíclic, atur clàssic, atur friccional, atur voluntari.

Sinònim desocupació

Terme auditoria

CG f

Ètim auditore

Comentari etimològic Prové d'auditor (data més antiga coneguda: 1803, segle XIX) i aquest del substantiu llatí de la 3a D, "auditor-oris"

Definició Examen de la situació econòmica d'una entitat a fi de comprovar si el seu estat patrimonial o financer reflecteix la realitat, d'acord amb la normativa que regula.

Derivat auditar, auditor-a, auditor-a de comptes.

Derivat sintagmàtic auditoria d'imatge, auditoria de gestió, auditoria externa, auditoria interna.

Sinònim auditoria de comptes.

LLATÍ

Terme paga

CG f

Ètim pacare

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1230 (segle XIII). Prové de pagar i aquest del verb llatí “paco” (pacificar; apaivagar; satisfer), derivat de “pax-cis”, substantiu llatí de la 3^a D.

Definició Cadascun dels lliuraments del salari que rep periòdicament un treballador.

Derivat pagament

Derivat sintagmàtic paga doble, paga extra, paga extraordinària

Sinònim

Terme renda

CG f

Ètim rendita

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1259. (Prové del mot del llatí vulgar “rendita”, participi del llatí vulgar “renderè”, llatí clàssic “reddere” (rendir), participi “redditus-a-um”, adjectiu llatí de 1a classe.

Definició Conjunt de quantitats distribuïdes periòdicament en el temps i produïdes com a conseqüència d’un acte econòmic determinat.

Derivat

Derivat sintagmàtic renda fixa, renda nacional, renda per càpita, renda temporal, renda variable, renda vitalícia, renda passiva, renda personal, renda regional.

Sinònim

Terme màrqueting

CG m

Ètim marketing

Comentari etimològic El mot prové de l'anglès "marketing" (compra i venda al mercat), de "market", de l'antic "gearmarkett" (saxó iamarket) "mercat de l'any", del llatí "mercatus-a-um, participi de "mercor" (comprar).

Definició Conjunt de tècniques de gestió l'objectiu del qual és oferir productes i determinar-ne la distribució, el preu i la comunicació més adequats, a fi de promoure l'intercanvi entre l'empresa i els individus de manera satisfactòria per a ambdues parts.

Derivat

Derivat sintagmàtic màrqueting directe, màrqueting mix, màrqueting de la gestió pública, màrqueting estratègic, màrqueting industrial, màrqueting internacional.

Sinònim

Terme monopsoni

CG m

Ètim monopsony

Comentari etimològic Mot pres directament de l'anglès "monopsony", compost de dos mots "mono" , prefix llatí (un) i "opsoni", del grec opsonion, derivat del verb opsonein (comprar provisions),

Definició Situació teòrica de mercat en què hi ha nombrosos oferents i un únic demandant.

Derivat

Derivat sintagmàtic

Sinònim

Terme xec

CG m

Ètim cheque

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1917 (segle XX). Prové de l'anglès "cheque" (anglès nord-americà check), de "to check" (examinar, comprovar).

Definició Document pel qual el titular d'un compte corrent bancari dóna una ordre de pagament al banc o a la caixa d'estalvis de la totalitat o una part del fons que tingui disponible en aquell moment en el compte.

Derivat

Derivat sintagmàtic xec barrat, xec confirmat, xec de viatger, xec en blanc, xec garantit, xec nominatiu, xec registrat

Sinònim taló

FRANCÈS

Terme finances

CG f pl

Ètim finance

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1344 (segle XIV). Prové del francès "finance" (data més antiga coneguda: 1283), derivat del francès antic "finer" (liquidar un pagament).

Definició Maneig dels elements de l'actiu i del passiu d'un balanç.

Derivat finançament, financer, financera

Derivat sintagmàtic

Sinònim

Terme marxandatge

CG m

Ètim marchandage

Comentari etimològic Mot que prové del francès “marchandage” (data més antiga coneguda: 1848), ídem, derivat de “marchander” (mercadejar).

Definició Conjunt de tècniques i accions dutes a terme en el punt de venda amb l'objectiu de donar a conèixer els productes exposats, augmentar-ne el poder d'atracció i estimular-ne la venda.

Derivat

Derivat sintagmàtic

Sinònim merchandising

GERMÀNIC

Terme banc

CG m

Ètim bank

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: segle XIV. És un mot d'origen germànic “bank”, que es va introduir per mitjà del llatí vulgar occidental.

Definició Institució financera que actua com a intermediària entre persones físiques i/o jurídiques mitjançant l'acceptació de dipòsits d'uns clients i el préstec a d'altres, intervé en mercats primaris i secundaris de diner, etc.

Derivat banquer/a

Derivat sintagmàtic Banc central, Banc Central Europeu, banc de dades, Banc Europeu d'Inversions, banc comercial, Banc d'Espanya, banc d'inversió, banc de negocis, Banc de Pagaments Internacionals, banc industrial, Banc Mundial, banc social

Sinònim

Terme autarquia

CG f

Ètim autárkeia

Comentari etimològic Prové del mot grec “autárkeia” (autosuficiència, moderació), compost de “autós” (un mateix) i “árkios” (suficient) o bé “arkhé” (autoritat, comandament).

Definició Situació econòmica en què es troba un país que minimitza o no realitza intercanvis amb l'exterior, i que produeix la major part dels béns i dels serveis internament sense beneficiar-se dels avantatges del lliure comerç.

Derivat autàrquic-a

Derivat sintagmàtic

Sinònim economia tancada, autosuficient

Terme economia

CG f

Ètim oeconomia

Comentari etimològic Prové del substantiu llatí de la 1a D, “oeconomia-ae” i aquest del grec oikonomía (administració domèstica), derivat d'oikonómos (administrador, intendent), compost de oikos (casa) i némo (administrar, distribuir).

Definició Ciència que té per objecte l'anàlisi de l'activitat econòmica i dels mecanismes i les relacions que s'estableixen en el transcurs d'aquesta activitat.

Derivat econòmic-a, economicisme, economista, economitador

Derivat sintagmàtic economia d'empresa, economia de mercat, economia dirigida, economia financera, economia global, economia industrial, economia mixta, economia oberta, economia submergida, economia tancada, economia d'abast, economia d'escala, economies emergents

Sinònim

ITALIÀ

Terme bancarrota

CG f

Ètim bancarotta

Comentari etimològic Data mé antiga coneguda: 1803 (segle XIX). Prové de l'italià "bancarotta" (banca fallida), mot compost de "banca" i del participi passat de "rompere" (data més antiga coneguda: 1598).

Definició Situació d'una empresa que ha deixat de complir habitualment les seves obligacions a causa d'una insuficiència de l'actiu per afrontar el passiu.

Derivat bancarroter/a

Derivat sintagmàtic

Sinònim fallida, insolvència definitiva

Terme saldo

CG m

Ètim saldo

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1803 (segle XIX). Aquest mot prové del mot italià "saldo", substantiu, terme comercial, postverbal de "saldare" (saldar, liquidar).

Definició Diferència en un compte entre el dèbit i el crèdit o, si es tracta de diversos comptes, entre el total de dèbits i crèdits.

Derivat saldar, saldista

Derivat sintagmàtic saldo creditor, saldo d'obertura, saldo de tancament, saldo deudor, saldo final, saldo inicial

Sinònim

CASTELLÀ

Terme plantilla

CG f

Ètim plantilla

Comentari etimològic Prové del castellà “plantilla”, que prové del substantiu llatí de la 1^a D “planta-ae” (planta del peu).

Definició Cens laborals dels treballadors d'una empresa, classificats per grups i categories professionals.

Derivat

Derivat sintagmàtic

Sinònim personal

ÀRAB

Terme duana

CG f

Ètim diwan

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1303 (segle XIV). De l'àrab diwan (registre, oficina), i aquest, del persa diwan (tribunal, oficina).

Definició Dependència de l'administració fiscal de l'estat situada als ports, a les fronteres i als aeroports, que té com a funció recaptar els drets o impostos a la importació marcats per a cada producte (arancel, IVA i exaccions variables dels productes agrícoles).

Derivat

Derivat sintagmàtic

Sinònim

Terme magatzem

CG m

Ètim mahzen o magzen

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: 1255 (segle XIII). Prové de l'àrab hispànic “mahzen o magzen”, àrab “mahzan” (dipòsit, graner, magatzem), derivat de l'arrel de “Házan” (disposar).

Definició Local destinat a guardar-hi primeres matèries, productes semielaborats o mercaderies.

Derivat magatzematge, emmagatzemar

Derivat sintagmàtic

Sinònim

CELTA

Terme canvi

CG m

Ètim cambiare

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: segle XIII. Prové de canviar i aquest del llatí tardà “cambiare” (baratar, descanviar), d’origen cèltic.

Definició Acció de canviar uns valors (moneda, bitllets, etc.), per uns altres d’equivalents.

Derivat canviar, canviador-a

Derivat sintagmàtic canvi de divisa, canvi flotant

Sinònim

IBEROBASC

Terme estalvi

CG m

Ètim estalbeare

Comentari etimològic Data més antiga coneguda: segle XIV. Prové d’estalviar, i aquest potser del llatí vulgar tardà “estalbeare” derivat de l’iberobasc “estalbe” (protecció, lloc protegit) de “estal-i” (protegir) amb el sufix –be (a sota).

Definició Part no consumida de la renda d’un agent econòmic per constituir un capital.

Derivat estalviar, estalviador-a

Derivat sintagmàtic estalvi forçós

Sinònim

Tutoria

El treball ha estat dirigit per Teresa Sallent Baró, professora de llatí i grec del Centre d'Estudis UNI-TEC, Barcelona.

Web

el treball de recerca complet, incloent-hi les fitxes etimològiques, es pot consultar a la pàgina web:
www.xtec.es/ofinternacional/recerca/index.htm